

Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi (KMÜ EFAD)

Karamanoğlu Mehmetbey University Journal of Literature Faculty

E-ISSN: 2667 – 4424

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/efad>

Tür: Kitap İncelemesi
Kabul Tarihi: 16 Kasım 2021

Gönderim Tarihi: 31 Ekim 2021
Yayımlanma Tarihi: 15 Aralık 2021

Atf Künyesi: Sarıyar Sezan, C. (2021). Mutlu TÜRKMEN (2018), *Beden Terbiyesi Erken Dönem Türk-Spor Politikalarının Sosyo-Politik Temelleri*. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 4 (2), 373-376.

DOI: <https://doi.org/10.47948/efad.1016892>

MUTLU TÜRKMEN (2018), *BEDEN TERBİYESİ ERKEN DÖNEM TÜRK-SPOR POLİTİKALARININ SOSYO-POLİTİK TEMELLERİ*

(Ankara: Spor Yayınevi ve Kitabevi, 202 sayfa, ISBN: 978-605-81186-4-5)

Canan SARIYAR SEZAN*

Bayburt Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, Antrenörlük Eğitimi öğretim üyesi ve aynı zamanda Bayburt Üniversitesinin rektörü olan Prof. Dr. Mutlu Türkmen'in **Beden Terbiyesi: Erken Dönem Türk Spor Politikalarının Sosyo-Politik Temelleri** isimli kitabı 2018 yılında çıkmıştır. Eser, Spor Yayınevi ve Kitabevi tarafından Ankara'da basılmıştır.

Türkmen'in eğitim hayatı oldukça geniş bir yelpazede şekillenmiştir. Hacettepe Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde lisans, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Trafik Planlaması ve Uygulaması, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor anabilim dallarında yüksek lisansını tamamlamıştır. Doktora programını ise Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri (Tefsir) anabilim dalında tamamladıktan sonra yine aynı üniversitede Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi anabilim dalında doktora öğrenimine başlamış fakat ders döneminden sonra askerlik görevi nedeniyle ara vermiştir. Askerliği bittikten sonra ise bu programa devam etmeyip Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor anabilim dalında doktora öğrenimine başlayarak 2012 yılında öğrenimini tamamlamıştır.

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Mardin Artuklu Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Mardin/Türkiye.
E-Posta: canan.sezan@batman.edu.tr, Orcid: <https://orcid.org/0000-0002-5374-7103>.

Ulusal ve uluslararası düzeyde yarışmacı sporcu olarak Taekwondo sporu ile ilgilenen Türkmen, çeşitli yerlerde antrenörlük görevi üstlenmiştir. Türkiye Bocce Bowling ve Dart Federasyonunda başkanlık yapan Türkmen, 2018 yılında Uluslararası Bocce Konfederasyonu başkanlığına seçilerek Türk Spor Tarihinde uluslararası federasyon başkanlığına seçilen ikinci kişi olmuştur.

Bilimsel çalışmalarıyla da adından söz ettiren Türkmen'in **Beden Terbiyesi: Erken Dönem Türk-Spor Politikalarının Sosyo Politik Temelleri** adlı bu kitabı 202 sayfa olup önsöz başta olmak üzere; giriş, 8 bölüm, sonuç, kaynakça ve dizinden oluşmaktadır. Ön sözünde dile getirdiği gibi Türkmen'e göre günümüzdeki spor politikalarını doğru anlayabilmek ve değerlendirebilmek açısından ilk dönem politikalarını doğru yorumlamak son derece önemlidir. Bu anlayış doğrultusunda kaleme aldığı kitabının temellerini **Siyasal Toplumsallaşma Aracı Olarak Beden Eğitimi ve Spor; İşçi Sporları ve Türkiye'deki Etkileri (1923-1938)** başlıklı doktora tez çalışması oluşturmuştur.

Kitabın giriş kısmında Mutlu, spor bilimcilerin sporun sosyolojik boyutlarıyla yeterince ilgilenmediğinden yakınmıştır. Doktora tezinden de yola çıkarak bu kitapta yeni kurulan Cumhuriyet'in üzerine inşa edildiği siyasi ve felsefi temeller üzerinde durmuş, yeni oluşturulan ulus kimliği belirleyecek ilkeler ve dönemin ekonomi politikalarının sosyal ve kültürel politikalara etkisini ele almıştır. Ayrıca kitabın bölümlerinden, amacından ve kapsamından açıklayıcı bir üslupla söz ederek daha ilk sayfalarından itibaren okuyucunun ilgisini çekmeyi başarmıştır.

Kitabın birinci bölümünü **Türkiye Cumhuriyeti'nin Siyasi ve İdeolojik Temelleri** başlığı oluşturmaktadır. Bu bölümde Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerindeki fikir akımlarını kısaca ele alarak ulusçuluğun Türkler arasında yaygınlaşmasıyla İmparatorluğun dağıldığını ve yeni kurulan Türk Devleti'nin laik ve milliyetçi bir yapıda inşa edildiğini yazmıştır.

İkinci bölüm **Ekonomi Politikaları ve Çalışma Yaşamı** adını taşımaktadır. Burada yazar, konu ile ilgili çalışmalar yapanların eserlerinden faydalanarak özellikle Cumhuriyet'in ilk yıllarındaki demografik değişimlerden, ekonomik ve iktisadi gelişmelerden bahsetmiştir. Ulusal devletin oluşturulması mantığıyla devlet ekonomiyeye müdahale etmiştir. Devlet sanayiye önem vermiş ve 1927 yılında sanayi teşvik kanunu çıkarsa da beklenen sonucu alamamıştır. 1929 krizi ise Türk ekonomisinde bir dönüm noktası oluşturmuş, diğer birçok ülke gibi Türkiye'de krizden çıkmanın yolunu devletçi ekonomi modelini benimsemekte bulmuştur. 1930'dan itibaren ise devlet genelinde sanayileşme hamlesi yaşanarak, devlet ülkenin işvereni haline gelmiştir.

Kitabın üçüncü bölümünde **Atatürk'ün Spor Anlayışı** başlığına yer verilmiştir. Kitabın bu bölümü oldukça dikkat çekicidir. Yazar bu bölümde, Atatürk'ün sporla olan ilişkisinin genellikle yüzeysel çalışmalarla anlatıldığını tarihi bir belgeyle gözler önüne sermiştir. Üzerinde düşünülmeden yapılan bazı bilgi yanlışlıklarına değinmiştir. Spor bilimcilerin Osmanlı Genç Dernekleri ile ilgili yazılan raporu Atatürk'e atfetmelerini eleştirmiş, Osmanlıca belge okuması uzmanlarına belgeleri okutarak Osmanlı Genç Dernekleri Başkanı'nın Miralay Halil Sami Bey olma ihtimalini teyit etmiştir.

Atatürk için devletin uluslaşmasında en temel unsur çocuklar ve gençlerdir. Atatürk'ün büyük eseri olan Nutuk'un sonunda neticeyi "Türk gençliğine armağan ediyorum." diyerek Gençliğe Hitabe'de bunu aktarmıştır. Böylelikle çocuk ve gençlerden başlayarak beden eğitimi ve spora gerekli önemin verilmesi için kendisi de birçok girişimin içerisinde yer almıştır. Atatürk, askeri başarılarında sporun önemli yeri olduğunu vurgulamış ve bazı konuşmalarında sporu bir vatan vazifesi olarak gördüğünü dile getirmiştir. Yaşamının sonuna kadar sporla ilgilenmiş "sağlam kafa sağlam vücutta bulunur." sözünden hareketle dünyada beden eğitimi ülkesinde mecburi kılan ilk devlet adamı olmuştur. Günümüzdeki spor örgütünün temelini oluşturan "Beden Terbiyesi Kanunu"da onun döneminde hazırlanmıştır.

Kitabın dördüncü bölümü **Beden Eğitimi ve Spor Eğitimi Politikaları** başlığını taşımaktadır. Yazar burada Beden Eğitimi derslerinden ve Türk sporuna yön veren Selim Sırrı Tarcan, Faik Üstünidman, Vildan Aşır Savaşır gibi isimlerin önderliğini anlatmıştır. Beden Eğitimi öğretmeni yetiştirilmek için yapılan ilk çalışma İstanbul Çapa Kız Öğretmen Okulu'nda 1926 yılında açılan "Terbiye-i Bedeniyye Muallimliği Kursu" dur. Daha sonra Gazi Eğitim Enstitüsü'nün Beden Eğitimi şubesi açılmıştır. 22 Haziran 1933 tarihinde Maarif Vekilliği bünyesinde "Beden Terbiyesi ve İzcilik Müdürlüğü" kurularak sporun okullarda daha etkili hale gelmesi amaçlanmıştır. Gençlik kampları beden eğitimi politikalarının ciddi bir

parçası olmuş Kızılay başta olmak üzere, Türk Hava Kurumu Kampları, izci kampları, yaz tatili kampları, Köy Enstitüleri Kampları, çocuk ve oyun kampları gibi çeşitli kamplarla çocuklarla gençlerin sağlıklı bireyler olmaları, vücutlarını güçlendirmeleri gerekirse asker olarak yurt savunmasında yer almaları hedeflenmiştir.

CHP ve Hükümet Programlarında Beden Eğitimi ve Spor başlığı kitabın beşinci bölümünü oluşturmaktadır. Burada CHP ve Hükümet Politikaları bir bütünlük içerisinde düşünülmüş ve anlatılmıştır. Osmanlı İmparatorluğundan devamla ve Cumhuriyetin ilk ulusal spor teşkilatı olan Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı (TİCİ) hükümetten sürekli destek almıştır. CHP, gençlik ve spor teşkilatını yeniden yapılandırmak için Almanya'dan Carl Diem'i getirmiştir. CHP dördüncü kurultayında devlet kurumlarında, özel kurum ve fabrikalarda bulunanların yaşlarına göre beden eğitimi ile uğraşmak yükümü altına alınacağını belirtmiştir. CHP diğer kurultaylarında da beden eğitimi ile ilgili çeşitli ifadelere yer vermiştir. TBMM'nin 1938 yılında kabul ettiği 3530 sayılı Beden Terbiyesi Kanunu ile de beden terbiyesi ve spor zorunlu bir devlet politikası haline gelmiştir.

Kitabın altıncı bölümü **Beden Eğitimi ve Spor Örgütlenmeleri** başlığını taşımaktadır. Bu bölümde ayrıca iki alt başlık bulunmaktadır. İlk alt başlığı Ulusal Spor Teşkilatları: TİCİ, TSK ve BTGM oluşturmuştur. TİCİ, TSK ve BTGM'nin tarihi, gelişimi ana hatlarıyla beraber kaleme alınmıştır. İkinci alt başlığı ise Beden Eğitimi ve Sporla İlgili Diğer Teşkilatlar oluşturmuş, sırasıyla, Türk Ocakları, Halkevleri, Köy Enstitüleri, Spor Kulüpleri, YMCA (Genç Erkek Hristiyanlar Cemiyeti) beden terbiyesi ve spor kapsamı bağlamında tanımlanarak açıklanmıştır.

Kitabın yedinci bölümü **Beden Eğitimi ve Sporun Siyasal Toplumsallaşma İşlevleri** başlığıyla ele alınmıştır. Çünkü tarih boyunca spor, siyasetin ve ideolojinin bir aracı olarak görülmüştür. Bu perspektiften hareketle yedinci bölümde kendi içerisinde *Biyo- Politika Aracı Olarak Beden Eğitimi ve Spor, Militer Bir Araç Olarak Beden Eğitimi ve Spor, Ahlaki Düzenleyici Olarak Beden Eğitimi ve Spor ve Profesyonellik Tartışmaları, Beden Eğitimi ve Spor Bayram ve Şenlikleri, Kadınların Siyasal Toplumsallaşma Aracı Olarak Beden Eğitimi ve Spor* şeklinde altı alt başlığa ayrılmıştır. Burası kitabın en uzun bölümünü oluşturmaktadır.

Kitabın sekizinci bölümünde ise **Beden Eğitimi ve Spor Politikalarında Yabancı Etkileri** başlığıyla uluslararası spor faaliyetlerindeki beklenti anlatılmıştır. Sekizinci bölüm de kendi içerisinde iki alt başlığa ayrılmış, birincisini *Alman (Nasyonal-Sosyalizm) Etkisi* ikincisini ise *SSCB (Komünizm) Etkisi* oluşturmuştur. Alman etkisi bağlamında beden eğitimi ve spor etkinlikleri tam olarak uyuşmasa da ülkemize gelen Alman spor adamları, Almancadan çevrilen kitaplar ve Almanya'ya ziyaretlerde bulunarak bilgi alan Türk spor adamları Almanların spor örneklerinden etkilenildiğinin çok açık kanıtıdır. Erken Cumhuriyet döneminde ise Türk spor politikasının yapılmasında önemli esin kaynaklarından olan Sovyetler Birliği, Türkiye ile ilişkilerini güçlendirmek için sportif temaslara önem vermiştir. 1924'ten başlayarak Sovyet-Türk diplomatik görüşmelerin öncesinde ya da sonrasında ya da paralel olarak çok sayıda Sovyet-Türk spor yarışması düzenlenmiştir.

Kitabın sonuç kısmında içerikle aynı doğrultuda doyurucu bir nitelikte çıkarımlar yapılmıştır. Atatürk başta olmak üzere yönetici kesimin Cumhuriyet ilke ve inkılapları doğrultusunda sosyalleşmesi için spora değer verilmiş, spor adeta bir memlekete meselesi olarak görülmüştür. Yazarın bu kısımda TİCİ, TSK ve BTGM ile ilgili yaptığı değerlendirme de dikkate şayandır. Bu üç teşkilatın kendi görüşlerinden ziyade değişen şartlara bağlı olarak kurucu kadronun kendilerine biçtiği misyonu yerine getiren kurumlar olduğunu öne sürmüştür. Sonuç olarak ise Cumhuriyet yöneticilerinin aynı ülkü etrafında toplanarak kenetlenmiş bir millet yaratmak için beden kültürü politikalarına özel bir anlam yüklediklerini belirtmiştir.

Kitap, kaynakça açısından fazlasıyla zengin tutulmuştur. Burada yazarın araştırmacı ruhu ve eğitim hayatıyla birlikte bilgi birikimi kendini apaçık göstermektedir. Yerli yabancı çok sayıda kitap, makale ve tezden yararlanmış. Ayrıca TBMM Zabıt Cerideleri ve ulusal gazeteler de kaynak olarak kullanılmıştır. Kitabın son iki sayfasına ise okuyucuya kolay erişim sağlamak amacıyla dizin kısmı eklenmiştir. Spor tarihi açısından böylesine detaylı bir incelemeyi ortaya koyan bu kitap, ilgililerine son derece katkı sağlayarak, bilimsel araştırmalara da ışık tutacaktır. Çok sade ve akıcı bir dille, okuyucuyu sıkmadan açıklayıcı bir

anlatım tarzıyla da ele alınması, bütün okur kitlelerine de hitap etme potansiyeline sahip olduğunun göstergesidir.